

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Samverkan mellan skolan och socialtjänsten

En studie om pedagogen och skolans rutiner kring orosanmälan samt samverkan med socialmyndigheten

Erika Bäckström
Ida Sandberg

År 2019

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Pedagogik
Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem

Handledare: Paula Larsson
Examinator: Guadalupe Francia

Bäckström, E. & Sandberg, I. (2019). *Samverkan mellan skolan och socialtjänsten: En studie om pedagogen och skolans rutiner kring orosanmälan samt samverkan med socialmyndigheten*. Examensarbete i pedagogik. Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Abstrakt

I förskoleklassens, grundskolan och fritidshemmets gemensamma läroplan benämns inte den anmälningsplikt som råder (Skolverket, 2018). Detta trots att det specificeras i kap. 14 i Socialtjänstlagen (2001:453) att yrkespersoner inom skolverksamhet är skyldiga att anmäla vid misstanke att ett barn far illa. Skolverket (2019) benämner hur samverkan mellan skolan och socialtjänsten bör följas för de barn som inte har det bra hemma. Hur denna samverkan ska ske är däremot inget som understryks. Ytterligare kunskap behövs inom området i hur samverkan sker samt de rutiner som finns i förhållande kring anmälningsplikten. Studiens syfte är att få en större kännedom i hur samverkan mellan skolan och socialtjänsten ser ut. Målet är att uppmärksamma de rutiner pedagoger inom skolverksamheten har i samband med orosanmälan till socialtjänsten.

Uppsatsens resultat visar att pedagoger anser att brister finns i samverkan med socialtjänsten. Det synliggörs hur de yrkesverksamma finner samverkan med socialtjänsten som en envägskommunikation och att de känner bristfällighet i återkoppling. Resultatet visar även att mer än hälften av pedagogerna är osäkra kring vilka rutiner som finns gällande orosanmälan på den arbetsplats de har. Genom dessa resultat kan studien bidra med inspiration för förbättringsarbete kring samverkan mellan skolan och socialtjänsten.

Nyckelord: enkätstudie, orosanmälan, rutiner, samverkan, skola, socialtjänst.

Keywords: cooperation, notification of concern, routines, school, social services, survey.

Innehåll

Inledning.....	1
Teoretiska utgångspunkter	3
Socialpsykologisk teori	3
Åskådareffekten	4
Samverkan	5
Bakgrund	5
Pedagogens unika möten med barn.....	6
Tystnadsplikt och sekretess skapar motvind.	7
Rapporter och utredningar.....	8
Rädsla, okunskap och tidsbrist.....	8
Hemmet, skolan och socialtjänst.....	10
Problemformulering	11
Syfte och frågeställning.....	11
Metod	12
Utformning av enkät	12
Etiskt förhållningssätt.....	13
Kontakt och spridning	13
Analys.....	14
Resultat.....	14
Organisation.....	14
Kunskap och utbildning.....	15
Samverkan	17
Teori mot resultat.....	19
Socialpsykologi.....	19
Åskådareffekten	19
Samverkan	20
Diskussion	20
Metoddiskussion	20
Pedagogerna har ansvar att ta till åtgärder, men det framkommer inte hur.	21
Tystnadsplikt och sekretess skapar motvind.	22
Anmälningssplikten är bestående – men motivet måste vara övervägande.....	23
Kompetensbrist och saknad av rutiner.	23
Förslag till vidare forskning	24
Referenser.....	25
Bilagor.....	28
Bilaga 1: Enkätfrågor och utformning av enkät	28
Bilaga 2: Missivbrev	32
Bilaga 3: Påminnelseutskick.....	33
Bilaga 4: Forskningsartiklar i databaser.....	34

Inledning

Socialstyrelsen (2012) benämner hur de år 2008 gavs i uppdrag av regeringen att sammanställa statistik kring de insatser som gjorts för barn och unga. Syftet med uppdraget var att skapa en statistik över hur många anmälningar som kommit in till socialtjänsten. I statistiken kunde det bekräftas att de som i första hand gör orosrapporter gentemot barn är polisen, i andra hand skola och slutligen sjukvården. I rapporten från Socialstyrelsen (2012) understryks det hur anmälningsrapporter från skolan gällande fysiska skador hos barn har minskat. Detta trots att socialstyrelsen ser en kraftig ökning av barnmisshandel i hemmet. Socialstyrelsen betonar svårigheterna i att ta fram information gällande de unika fallen och menar att de enskilda fallen kan vara fler i anmälningarna.

Under vår utbildning till grundlärare med inriktning mot fritidshem har vi fått en ökad kunskap om anmälningsplikten, samt vikten av att ha kunskap om hur processen kring en orosanmälan går till. Detta har inspirerat oss till att undersöka närmare vad den kommer innebära för vår framtida yrkesroll, samt hur själva samverkan mellan skolorna och socialtjänsten ser ut i en kommun i mellansverige. Statistik från socialtjänsten i kommunen visar att det totalt kom in 4350 orosanmälningar inom kommunen år 2018. 16 procent av dessa kom från grund- och gymnasieskolan och 1,9 procent kom från förskolor (personlig kommunikation, 16 april 2019). Statistiken visar att skolorna i kommunen är en av de institutioner av bland annat polisen och sjukvården som gjorde flest anmälningar under 2018. Detta kan innebära att vi i vårt yrke kommer möta flera barn som är i en sådan situation att vi på något sätt måste agera. Detta tas även upp i grundskolans läroplan (Skolverket, 2018). Där står det att det är pedagogen ansvar att se till att vara uppdaterad om hur den enskilda eleven mår.

I kap. 14 i Socialtjänstlagen (2001:453) specificeras de myndigheter och yrkespersoner som enligt lag är skyldiga att anmäla att ett barn på något vis far illa. Det allra första som lyfts är myndigheter som bedriver en verksamhet som riktar sig mot barn och unga, och det är hit som den svenska skolan kan räknas. I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Skolverket, 2018) nämns dock inte anmälningsplikten alls. Det som betonas är hur pedagoger på skolan aktivt ska uppmärksamma och agera för att förhindra att någon på skolan skall bli utsatt för olika

former av kränkningar som tidigare nämnts ovan.

Samverkan är något som vi flera gånger under vår utbildning diskuterat och arbetat med. Hur vi ska kunna samverka med omkringliggande myndigheter, och få detta att fungera för barnens bästa. Här måste vi dessutom väga in barnets integritet och tystnadsplikten. Det är något som har väckt frågor hos oss som ligger till grund för denna studie.

Teoretiska utgångspunkter

Under detta avsnitt presenteras uppsatsens teoretiska utgångspunkter. Inledningsvis introduceras den socialpsykologiska teorin och vad den innebär för att sedan lyfta Bystanders effect som har sina rötter i den socialpsykologiska teorin. Stycket avslutas med att beskriva begreppet samverkan och vad det innebär.

Socialpsykologisk teori

Den socialpsykologiska teorin har sin utgångspunkt i hur människor tänker och påverkar varandra (Myers, 2008; Helkama et al., 2017). Teorin menar att gemenskapen i grupp eller två parter är under ständig omväxling, och förändring sker då något plötsligt och oplanerat inträffar. Det är den grupp som individen befinner sig i som påverkar hur denne kommer att agera (Myers, 2008). Aroseus (2013) menar att den kultur vi växer upp i är avgörande för hur vi kommer att fungera i samverkan med andra på en individuell nivå. Med begreppet kultur menas hela samhällsbilden eller familj och släkt.

Socialpsykologin kan kategoriseras i fyra analysnivåer (Helkama et al., 2017) för att skapa en bättre klarhet i hur individer och samhället fungerar gentemot varandra. Den första analysnivån namnges som intraindividuell, och innefattar hur individer uppfattar sociala relationer med andra individer. Det handlar om vad vi förväntar oss av våra relationer, vad vi tar för givet och de vardagsteorier vi har. I den situationsrelaterade nivån belyses att individer skapar relationer sinsemellan genom likvärdiga åsikter och värderingar, hur de etablerar med varandra. Följande analysnivå understryker relationer mellan grupper, och hur vi värderar våra relationer. Enligt analysnivån ska den kultur individen vuxit upp med att vara avgörande för hur hen värderar relationer från barndomen, och om den i vuxen ålder kommer att bryta dessa eller inte. Slutligen benämns den analysnivå som lyfter ideologiska nivån, och menar att individer uppmärksammar andra personers sociala kategorier, tex om de har en akademisk utbildning eller inte. Beroende på samhällsbilden kan en individ med en akademisk utbildning bortse kontakten med andra utan akademisk utbildning på grund av sin sociala position. (ibid.)

Socialpsykologin kan sammanfattas genom att lyfta begreppet i olika inriktningar, som hur individers sociala natur ser ut, relation mellan samhälle och individ, värderingar och

attityder, eller hur grupper väljer att lösa konflikter (Helkama et al., 2017).

Åskådareffekten

Bystanders effect är en teori som har sina rötter i socialpsykologin, och som direktöversatt benämns som Åskådareffekten. Teorin bygger på hur individer reagerar, uppmärksammar och agerar då de är åskådare av en negativ händelse som drabbar en annan individ (Myers, 2008). Exempel på sådana händelser kan vara att en åskådare noterar hur en annan individ tappar en ägodel eller ramlar och slår sig. I studien *Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility* uppmärksammades hur individer tycks vara mindre benägna att hjälpa andra om de själva ingår i en grupp (Darley & Latane, 1968; i Myers, 2008). Ju högre antalet åskådare som befann sig på plats skulle chansen till stöd minska till stor andel, oavsett vad den utsatte individen var med om. Om åskådaren däremot var ensam skulle det visa sig att hen agerade i nästan varje fall. Det verkar som att åskådare inte agerar om de inte anser att situationen är kritisk (ibid.). Fenomenet kan sammanflätas med yrkesverksamma pedagoger inom skolverksamheten och hur de uppmärksammar och agerar kring den anmälningsplikt som råder. Day, Falkiner, Guadagno och Thomson (2017) understryker hur skolmän känner en osäkerhet inför att följa anmälningsplikten och hur de grundar sig i att de saknar tilltro till sig själva. Nida (2018) menar att det finns goda anledningar till att inte ta hjälp från främmande åskådare för givet om man är i behov av det. Detta grundar sig i att de flesta individer inte är beredda att hantera spontana händelser som sker utan förvarning. Många gånger kopplar vi undermedvetet detta med risk för skador eller fara, vilket gör att vi avvaktar eller väljer att inte agera. Händelsen kan också tvinga in oss i en situation som vi inte vill befinna oss i, som vittnesrapport eller andra liknande händelser (ibid.).

Nida (2018) beskriver en modell inom bystanders effect. Modellen består av kognitiva händelser som uppstår innan en åskådare kommer att erbjuda sin hjälp till en främling i behov under en situation som uppstår. Åskådaren måste först uppmärksamma händelsen, därefter tolka händelsen och värdera den som en risk eller inte. Därpå ska åskådaren avgöra om det är hans eller hennes ansvar att ta till åtgärder. Vid det tillfälle kvarstår två olika riktningar i modellen, åskådaren måste bestämma vad denne ska göra, och beslutet baseras ofta på vilken framgång åskådaren får genom att agera. Om åskådaren själv tror att hjälpen inte kommer att gynna han eller hon själv är chansen

mindre att hen kommer att agera. Nida (2018) menar att det tillhör ovanligheten att en åskådare någonsin väljer att hjälpa en främling i behov.

Samverkan

Samverkan har blivit en sån stor del av samhället att det inte går att välja bort. Inom yrkesverksamheten är det i dagens läge en majoritet att olika typer av myndigheter samverkar med varandra. Skolan och socialtjänsten utgör ett sådant exempel där myndigheter arbetar med att samverka med varandra (Danemark, 2003). Danmark beskriver att begreppet samverkan är närbesläktat med begreppet samarbete, vilket gör begreppen till något som kan vara svårt att göra skillnad på, trots att skillnaden är stor. Samarbete är något som dagligen sker mellan individer, medan samverkan innebär att myndigheter och verksamheter arbetar mot ett gemensamt mål. Skolverksamheter och sociala myndigheterna ska aktivt föra insatser i sitt samverkande arbete till varandra i sitt gemensamma mål som handlar om barnens bästa förutsättningar (Socialstyrelsen, 2013). För att samverkan ska fungera mellan olika parter krävs det att det har goda grunder i hur det har organiserats från början, hur samverkan kan ske på olika sätt. För en fungerande samverkan krävs det tillräckligt med stöd för de yrkesverksamma, att arbetet sker strukturerat och att de sker under samordnade insatser där vederbörande får information och återkoppling om hur arbetet skett (Danemark, 2003). I dagens läge är samverkan mellan skolan och Socialtjänsten en ständig tolkningsfråga på grund av den sekretess och anmälningsplikt som råder. Kap. 14 i socialtjänstlagen (2001:453) menar att yrkesverksamma pedagoger gör sig skyldiga till att anmäla om det finns anledning till misstanke att ett barn inte mår bra i sin hemmiljö – men med den sekretesslag som råder så får skolan ingen återkoppling i hur anmälan sedan bearbetats med. Om detta då ska kategoriseras som samverkan eller inte är en tolkningsfråga.

Bakgrund

I bakgrunden lyfts tidigare forskning som riktar sig mot skola och sociala myndigheter (se bilaga 4). Syftet med sammanställningen av dessa forskningsartiklar är att ge en inblick i pedagogens och de sociala myndigheternas arbetsområden och skyldigheter. Under bakgrundsavsnittet understryker även forskningen brister hos de båda parterna.

Först kommer pedagogernas möjlighet till att bygga unika och trygga relationer till de barn de möter i sin yrkesroll att lyftas fram. I följande underkategori tas det upp hur tystnadsplikt och sekretess skapar svårigheter i samverkan mellan skolan och socialtjänsten, samt kort om hur utredningen kring en orosanmälan kan se ut. Vidare tas de tankar och känslor som kan bli ett hinder för den pedagog som fattar misstanke om att ett barn far illa, och som kan leda till att denne väljer att inte anmäla. Vi avslutar med att titta närmare på samverkan mellan skola och socialtjänst men även barnets hemmiljö.

Pedagogens unika möten med barn.

Loomis (2018) benämner skolan som en verksamhet där barns hälsa har störst möjlighet att uppmärksammas. Pedagoger som arbetar inom skolväsendet menas ha en unik chans att upptäcka barn som genomgått någon form av trauma. Detta är något som även Hogelin (2013) tar upp när han beskriver hur ett av pedagogens största ansvarsområden är att se till att de elever som hen kommer i kontakt med mår bra. Skolan beskrivs också som en verksamhet där barns mående kan uppmärksammas i tid för att tidigt kunna sätta in olika åtgärder (Demisse och Brener, 2017). Skolan beskrivs som en central punkt där trygga vuxna har möjligheten att fånga upp otrygga barn för att slussa dem vidare till sociala myndigheter för vidare utredning.

Pedagoger är en yrkesgrupp som tack vare sitt nära arbete med barn, kan bilda en relation som ger dem möjligheten att få en god insyn i barnet som person. Denna relation kan i sin tur bidra till möjligheten att tidigt upptäcka signaler hos barnet som visar att denne far illa. Pedagogerna har genom sin yrkesroll möjligheten att skapa en relation som bygger på tillit och trygghet hos de barn som de dagligen arbetar med. Lärare och annan skolpersonal har möjlighet att bygga unika relationer till eleverna, samt att dessa många gånger visar stort förtroende för de vuxna på skolan (Falkiner, et al., 2017; Hogelin, 2013).

Pedagoger som arbetar inom skolverksamheten känner ofta en moralisk skyldighet gentemot de barn som de uppmärksammar mår dåligt (Odenbring, Johansson och Lunneblad 2016). Lärare som arbetar i nära relationsskapande med barnen i verksamheten menas ha fingertoppskänsla för barnens mående, vilket ökar medvetenheten över hur barnet har det hemma. Odenbring et al. (2016) understryker hur

lärarens yrkesroll påverkas av den nära relation som de skapar gentemot de barn som de möter. De menar vidare att relationen mellan barn och pedagog blir på en sån personlig nivå att pedagogens arbetsroll blir svår att hålla professionell. Lärare känner en tidsbrist i hur de ska komma att bemöta de barn som de noterar mår dåligt eller far illa i hemmet. Varje minut med barnen benämns som viktig för skolpersonalen. Möjligheten att ge barnen de stöd de behöver är störst i skolan (Ainslie, et al., 2010; Loomis, 2018). Då Loomis understryker att det finns brister i stödmöjligheter för barnen privat menar han att skolan istället bör ta till aktiva åtgärder att fånga de barn som behöver slussas vidare till sociala myndigheter.

Alla barn har inte möjlighet till att få stöd privat, men alla barn har möjlighet att gå i skolan. Odenbring, et al. (2016) beskriver skolan som en idealisk verksamhet att få en god insikt i hur barnen mår, och menar att personalen på skolan uttrycker det som svårt att upptäcka barn som far illa i hemmet. Därav anses det vara pedagogerna som har störst möjlighet att upptäcka och identifiera brister i omvårdnaden hos ett barn.

Ainslie, et al. (2010) bekräftar det Odenbring, et al. (2016) tar upp om att skolan och pedagogernas möjlighet att uppmärksamma barnen som far illa, men understryker även den tidsnöd som pedagogerna utsätts för. Det ligger i pedagogernas ansvarsområde att ha god kontakt med vårdnadshavare och att de bör ingripa vid minsta misstanke om vanvård av barn, men tiden finns inte alltid. Forskningen visade på brister i samverkan mellan skola och sociala nämnder och betonade vikten kring att ha goda rutiner kring åtgärdsmetoder.

Alla yrkesgrupper som arbetar kring barn gör sig skyldiga enligt lag att anmäla om det finns misstanke till att barnet far illa. De menar att man bör förbättra resultaten av insatser för barn som är i behov av stöd genom att satsa på de resurser som finns tillgängliga – Det vill säga underlätta för pedagoger som arbetar nära barnen (Svensson, Andershed och Jansson 2015).

Tystnadsplikt och sekretess skapar motvind.

Det finns brister i stödmöjligheter för barn och unga. Det innebär inte att stöd inte finns, utan att barn har svårt att veta sina möjligheter till stöd, och därför inte hittar dit. Barn anses sällan själva uttrycka ett behov av hjälp som grundar sig på deras situation i

hemmet (Loomis 2018). Pedagoger inom skolverksamheten uttrycker ett missnöje i hur samverkan mellan skolan och de sociala myndigheterna ser ut. De uttrycker en önskan om en mer transparent process efter att orosanmälan gjorts, för att få en bättre insyn i hur socialtjänsten arbetar med fallet då anmälan kommit in (ibid.). Den tystnadsplikt som råder hos socialtjänsten skapar hinder för detta. Efter att socialtjänsten tagit emot ett ärende har inte utomstående möjlighet att ta del av arbetsprocessen förrän ett åtgärdsarbete har påbörjats (Odenbring, et al., 2016).

Rapporter och utredningar.

Cocozza, Gustafsson och Sydsjö (2007) benämner hur en orosanmälan inte är en indikation på att barnet får det skydd eller stöd som det kan tänkas att behövas. Under en femårig studie där man följde hur anmälningsplikt och utredning sköttes gjordes bedömningen att varken anmälningsplikten eller utredningen av anmälningarna var tillförlitliga. De menar att de yrkesmässiga endast gjorde orosanmälan på 1 procent av barnen i kommunen, och att 22 procent av dessa aldrig utreddes. Under den femåriga studien visade sig 53 procent av barnen hade varit föremål för utredning. Cocozza, et al. (2007) understryker också hur pedagoger benämner sig ha negativa erfarenheter från tillfällena då orosanmälan gjorts, då de upplevt att rapporten inte lett till någon utredning. All yrkesverksam personal som arbetar inom skolverksamhet gör sig skyldig att anmäla om det misstänker att ett barn far illa i hemmet eller annan misstanke. Systemets utredningsprocess beskrivs som ett filter där varje enskilt fall måste utredas innan vidare åtgärder görs. Det faktum att en rapport görs med anledning av misstanke innebär alltså inte att fallet tas vidare med och åtgärder görs. Innan rapporten går till utredning måste den först undersökas och bedömas, sedan sker en grundlig utredning innan de sociala myndigheterna väljer att ingripa. Pedagogerna måste alltså ha tillräckligt med motiv i orosanmälan för att rapporten ska utredas, vilket kan vara svårbemästrat beroende på tidsbrist och okunskap (Cocozza, et al., 2007).

Rädsla, okunskap och tidsbrist.

Barn som lever i kris eller dålig hemmiljö söker sällan själva hjälp eller stöd. Detta grundar sig på att barnen inte är medvetna om sina rättigheter och möjligheter till stöd. Anledningen till att barn själva inte söker hjälp kan bero på skam eller skuld känslor kring hur situationen ser ut i hemmet (Demissie & Brener, 2017; Odenbring, et al.,

2016). Trots att pedagogen uttrycker oro för barnets hälsa eller välbefinnande känner det en bristande kommunikation med vårdnadshavaren. Det kan vara en bidragande faktor till att arbetet kring barnets välmående försvåras. Demissie och Brener (2017) beskriver hur familjer vars situation tagits till åtgärder genom fortsatt utredning ofta känner tacksamhet när de väl fått stöd, trots att de själva anser situationen sedan innan som skambelagd. Loomis (2018) betonar att det finns stora brister i utbildning och erfarenhet hos pedagogerna i hur de ska hantera barn som är i behov av stöd. Loomis menar att lärarna ofta väljer att diagnostisera barnen efter att ha tolkat barnens beteenden istället för att koppla barnets mående till situationen i hemmet. Därför menar Loomis att pedagogerna i skolverksamheten behöver antingen utbildning eller bättre stöd i hur de ska hantera och tolka barn som har ett oönskat beteende i skolan.

Pedagoger känner att de saknar tilltro till sin egen förmåga att se tecken på om ett barn far illa i hemmet - detta trots att det råder anmälningsplikt vid misstanke om att ett barn far illa eller har risk för att fara illa. På grund av saknaden till tilltro på sin egen förmåga att se tecken undviker pedagogen att skriva en orosrapport för vidare anmälan. Att pedagogen känner rädsla inför att barnets situation ska förvärras, att vårdnadshavare ska göra motanmälan eller ta till hot benämns också vara en bidragande faktor till att anmälningsplikten inte följs (Falkiner, et al., 2017). Det ska krävas mer än misstanke för att den yrkesverksamma ska påbörja en rapport. Ainslie, et al. (2010) menar också att bristande uppmärksamhet, för hög arbetsbelastning, brister i information och dålig samverkan ska vara bidragande faktorer till de brister som råder kring rapportskrivning. I sin forskning avslutar Coccozza, et al. (2007) hur bidragande faktorer för bristande rapportskrivning innefattar omedvetenhet hos pedagogen, att denne inte är medveten om sina skyldigheter. Författarna menar att de yrkesverksamma har tidigare erfarenheter av hur rapporterade fall avbryts och aldrig registrerats. Personalen uttrycker även en vilja att själva få göra en uppskattning av barnets situation innan de tar till vidare åtgärder. Sveriges obligatoriska anmälningsplikt gäller alla yrkesverksamma som arbetar med barn och har därför skyldighet att anmäla till socialtjänsten vid misstanke om ett barn som behöver stöd eller skydd. Hogelin (2013) lyfter ytterligare faktorer som kan verka som ett hinder. Han menar att rädslan för att själv bli utsatt för hot, eller att splittra barnets familj har angetts som skäl av pedagoger som någon gång avstått från att anmäla. Varje skola bör ha en individuell policy skriven gällande de rutiner som bör uppföljas då yrkesverksamma misstänker att ett barn inom skolverksamheten mår dåligt

eller far illa i hemmet. Information bör alltid vara tillgänglig i hur personalen bör hantera olika typer av situationer gällande barns hälsa och välbefinnande som kan uppkomma. Pedagogerna och de övriga yrkesverksamma inom skolverksamheten bör också ha god kontakt med specialutbildad personal kring ämnet för att få det stöd de tycker att de behöver kring sina misstankar (Demissie & Brener, 2017; Loomis, 2018).

Demissie och Brener (2017) benämner skolsköterskan som en viktig person inom skolvärlden. Skolsköterskan beskrivs som den som har första tillfälle att upptäcka barns mående, och som dessutom arbetar aktivt med att bedöma barnets psykiska och fysiska hälsa. Detta innebär dock inte att allt ansvar ligger hos skolsköterskan, utan Demissie och Brener menar att all pedagogisk personal bör ha rätt att få ta del av regelbundna utbildningar som underlättar för framtida utredningar. Detta är något som även Hogelin (2013) lyfter i sin studie. Han tar även upp att en sådan typ av utbildning för pedagoger bör vara obligatorisk, samt kontinuerligt följas upp under deras yrkesliv. Ainslie, et al. (2010) benämner hur pedagoger själva benämnt hur de anser sig kunna dra nytta av att få riktad utbildning i hur de ska hantera barn som upplever stress eller trauma.

Yrkesverksamma inom socialt arbete som arbetar aktivt med barn under behandling som grundar sig i dessa faktorer har tillgång till utbildning och information. Odenbring, et al. (2016) och Svensson, et al. (2015) menar att det finns stora brister i forskningen gällande arbete kring barns psykiska hälsa och hur man tar till åtgärder i skolan. Detta menas ska vara en bidragande faktor kring hur de yrkesverksamma har svårt att identifiera tecken på barnens mående och hur denne är i behov av stöd. Bristen på anmälningar baseras dessutom på avsaknad kunskap samt en bristande kommunikation med vårdnadshavare.

Hemmet, skolan och socialtjänst.

Loomis (2018) benämner att upp till 50 procent av alla barn har erfarenhet av traumatiserande upplevelser inom hemmiljön; såsom missbruk, försummelse, misshandel eller vittne om misshandel innan de nått fyra års ålder. Detta kan också innefatta sexuellt utnyttjande eller misshandel som kategoriseras som psykisk eller fysisk. Loomis studie visade att majoriteten av de barn som drabbas tillhör förskole- och grundskoleåldern, men av de orosanmälningar som sker så är det endast 10 procent mellan åldrarna 6–11 år som får vidare utredning och stöd. Studien visade att då de sociala myndigheterna kopplades in hade det mycket positiva effekter hos barnen och

vårdnadshavare. Familjerna som fått stöd beskrev själva hur de kände mindre stress och att de mådde bättre psykiskt. Demissie och Brener (2017) kunde under sin studie koppla barnens psykiska ohälsa till klassfrågor beroende på vilket distrikt skolan befann sig i. Forskningen visade att områden med låginkomsttagande familjer medförde sämre mental hälsa hos barnen. I sin forskning bekräftar Odenbring, Johansson och Lunneblad (2016) hur familjer med sämre ekonomiska möjligheter samt låg utbildningsnivå hade sämre vetskap i vilken typ av stöd som finns tillgänglig hos skolan och de sociala myndigheterna. Dessa skolor där barnen var placerade hade däremot bättre rutiner kring hur pedagoger och övrig personal i skolan skulle arbeta kring barn som visade tecken på att de inte mådde bra, än andra skolor som författarna forskade kring. De hade också en nära samverkan med sociala myndigheter. De områden som visade sig ha sämre eller ingen policy var skolor och befann sig på landsbygden. Där fick inte heller personalen utbildning i hur de skulle hantera dessa elever. Forskningens resultat ansågs baseras på resursbrister som bidrog till att tid inte fanns för att stödja utbildning hos personalen. Svensson, Andershed och Jansson (2015) menar att hemmen lägger hinder i vägen för skolans arbete, då vårdnadshavare ofta förnekar att problemen finns. Barn som inte mår bra hemma tar problemet med sig till skolan, vilket bidrar till brister i utbildningsmöjligheter. (Odenbring, Johansson, & Lunneblad, 2016; Svensson, Andershed & Jansson, 2015)

Problemformulering

I forskningsbakgrunden identifieras två huvudsakliga hinder när det kommer till samverkan mellan skola och socialtjänst. Den första handlar om att socialtjänstens sekretess kan skapa en brist i kommunikationen mellan de två instanserna, och att det kan bli en frustration hos personalen på skolan. Den andra handlar om att skolan i sig kan sakna kunskap om- och rutiner kring att upptäcka identifiera och agera när ett barn far illa. Utifrån dessa två hinder har uppsatsens syfte formulerats.

Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att få en större kännedom i hur samverkan mellan skolan och socialtjänsten ser ut. Uppsatsen ändamål är att belysa de rutiner som pedagoger inom skolverksamheten har i samband med orosanmälan till de sociala myndigheterna.

För att uppnå uppsatsens syfte har två frågor formulerats: *Vilken återkoppling får skolan från socialtjänsten? Vad finns det för rutiner kring orosanmälan i skolan?*

Metod

Under metoden kommer vi att lyfta det arbetssätt vi har använt oss av för att uppnå studiens syfte. Utformningen av enkäten kommer att beskrivas samt syftet till det val som gjorde att vi beslutade oss för webbaserad enkät. Under metoddelen lyfter vi också hur och vilka vi kontaktade vid spridning av enkät och missivbrev, samt vilka problem som uppstod och hur vi valde att bearbeta det svarsresultat som kommit in.

Utformning av enkät

Valet av att använda en enkät som metod stod klart för oss i tidigt skede. Då tanken var att få en bred bild av samverkan behövde studien vila på flera av respondenternas erfarenheter. Därför ansåg vi att det passade bra med en enkätstudie. En enkät skulle också ge oss möjligheten att sprida det till flera respondenter samtidigt och på så sätt få ett större antal svar (Bryman, 2011). Inför utformningen av enkäten bearbetades litteratur för att skapa förståelse och erfarenhet kring hur enkätfrågor ska sammanställas och hur en enkätstudie bör struktureras upp. Enkätfrågor bör skrivas i öppna frågor utifrån ett lättläsligt uttryckssätt (Bryman, 2011; Olsson & Sörensen, 2011; Trost, 2007). Detta var något vi tog till oss under formuleringen i våra enkätfrågor och gjorde att vi valde att ändra formuleringen ett flertal gånger innan vi kände oss nöjda med slutresultatet. Enkätfrågorna som ställdes var öppna frågor med flera svarsalternativ, men också enstaka frågor där respondenten själv kunde besvara med egen kommentar (Se bilaga 1). Bryman (2011) benämner vikten kring layouten på enkäten. En bra layout och tydlig föreskrift minskar risken för bortfall. Detta gav inspirationen och viljan att skapa en online surveyenkät (Bryman, 2011). Efter en tids sökande fann vi hemsidan www.survio.com som kunde motsvara de krav som vi ställde. Hemsidan erbjöd en tilltalande layout, en inledningstext, fritt antal frågeställningar och kunde även sammanställa respondenternas svar åt oss genom att analysera i både statistik och diagram.

Etiskt förhållningssätt

Eftersom att intresset inte låg hos pedagogens identitet utan istället pedagogens yrkesroll och hans samverkan med socialtjänsten, ansågs det inte som relevant att låta pedagogerna vara identifierbara. Enkätfrågorna som skickades ut kopplades till anmälningsplikten vilket kunde upplevas som känsloladdat eller riskabelt, därav säkrades pedagogernas identitet genom anonymitet för att öka chanserna till svar.

Att Helsingforsdeklarationen understryker integritet som vägande under enkätstudier, var också en övervägande anledning att låta deltagarna vara anonyma för att skydda deras privatliv (Olsson & Sörensen, 2011; Vetenskapsrådet, 2017). Därav gjordes valet att endast ställa pedagogen frågan hur länge hen varit yrkesmässigt verksam inom skola. Vi gjorde också valet att låta alla skolor få vara anonyma, vi vet därför inte heller vilken skola, eller vilken person som svarat på frågorna. I missivbrevet (se bilaga 2) tilldelades svarande våra kontaktuppgifter med telefonnummer och mail, för att de svarande skulle känna sig trygga med att ta kontakt om det uppkom frågetecken.

Kontakt och spridning

För att få en överblick över vilka skolor som befinner sig inom den mellanstora staden besöktes kommunens egen webbsida där samtliga skolor fanns listade. Där fanns också kontaktuppgifter till skolornas berörda rektorer. Enkäten mailades i sin tur ut till rektorer på 33 olika grundskolor inom den svenska mellanstora staden där de också uppmanades att vidarebefordra enkäten till de anställda pedagogerna på skolan. Sammanlagt innebar detta ett enkätutskick till totalt 1247 anställda.

Bryman (2011) benämner att risken för bortfall är högre vid webbenkät. En åtgärd för att minska risken för bortfall var därför att skriva ett missivbrev (se bilaga 2) i det mail som rektorerna fick skicka till sig. Där gavs respondenterna tydlig men kortfattad instruktion vad studien handlade om, kontaktuppgifter samt länk till webbenkäten. Respondenterna gavs två veckors tid på sig att svara på enkäten, med ett första påminnelseutskick efter sju dagar. Syftet med påminnelseutskicket var att uppmuntra respondenterna till att besvara frågorna i enkäten utan att få det att kännas som en påtryckning (Trost, 2007). Totalt skickades tre påminnelser ut. Eftersom att alla respondenter som deltagit i studien var anonyma skickades påminnelserna via mail till

samtliga, innehållande en skriftlig ursäkt (Se bilaga 3) ifall respondenten redan tagit till sig och besvarat webbenkäten.

Analys

Enkätens frågor och inkommande svar granskades grundligt, för att sedan diskuteras kring hur de skulle kategoriseras. Istället för att redovisa varje pedagogs arbetslivserfarenhet, det vill säga antalet arbetade år inom skolverksamheten, räknades ett medelvärde ut som uppkom att vara ca 16,5 yrkesverksamma år per pedagog.

Data analyserades med hjälp av det analysverktyg som webbenkätens hemsida erbjöd. Data bearbetades genom att dela in de besvarade enkätfrågorna i tre underkategorier. Frågorna flätades samman genom att kategoriseras i hur skolverksamhetens rutiner och hur pedagogerna upplever stöd från kollegor och chef (fråga 1, 2, 6, 7, 8) och sammanfattades under kategorin Organisation. Därefter sammanfattades fråga 9, 11, 12 och 13 under kategorin Kunskap och utbildning då dessa enkätfrågor innefattade respondenternas egen uppfattning av kunskap. Slutligen kategoriseras respondenternas erfarenhet av samverkan mellan skolan och socialtjänsten under kategorin Samverkan (fråga 3, 4, 5, 10, 14).

Resultat

Under resultatdelen kommer uppsatsens frågeställning att besvaras. Av de totala 1247 enkäter som skickades ut, uppkom den totala svarsfrekvensen till 21 respondenter. Detta motsvarar ett bortfall på 98%, vilket innebär att det inte går att dra några generella slutsatser av resultatet. Resultatet från det insamlade materialet delas in i tre huvudsakliga kategorier: Organisation, kunskap och utbildning samt samverkan. Dessa tre kategorier kommer utgöra grunden i den här delen av studien.

Organisation

Frågor som kategoriseras här berör skolans organisation, alltså respondenternas skolverksamhet i sin helhet. Här lyfts rutiner, information från rektor, arbetsgivare och vad respondenten tycker att hen har fått för stöd från omgivningen. Medelvärdet av de

21 respondenter som deltagit i studien har arbetat 16,5 år i olika positioner inom grundskolan.

Tabell 1. Information och rutiner

Information från chef/rektor		Rutiner på arbetsplatsen	
Ja	48,00%	Ja	43,00%
Nej	52,00%	Nej	9,00%
		Osäker/Vet ej	48,00%

Resultatet av denna enkätstudie indikerar på att pedagogerna upplever att det kan finnas vissa brister i informationen från rektor och skolans rutiner kring kontakt med socialtjänsten.

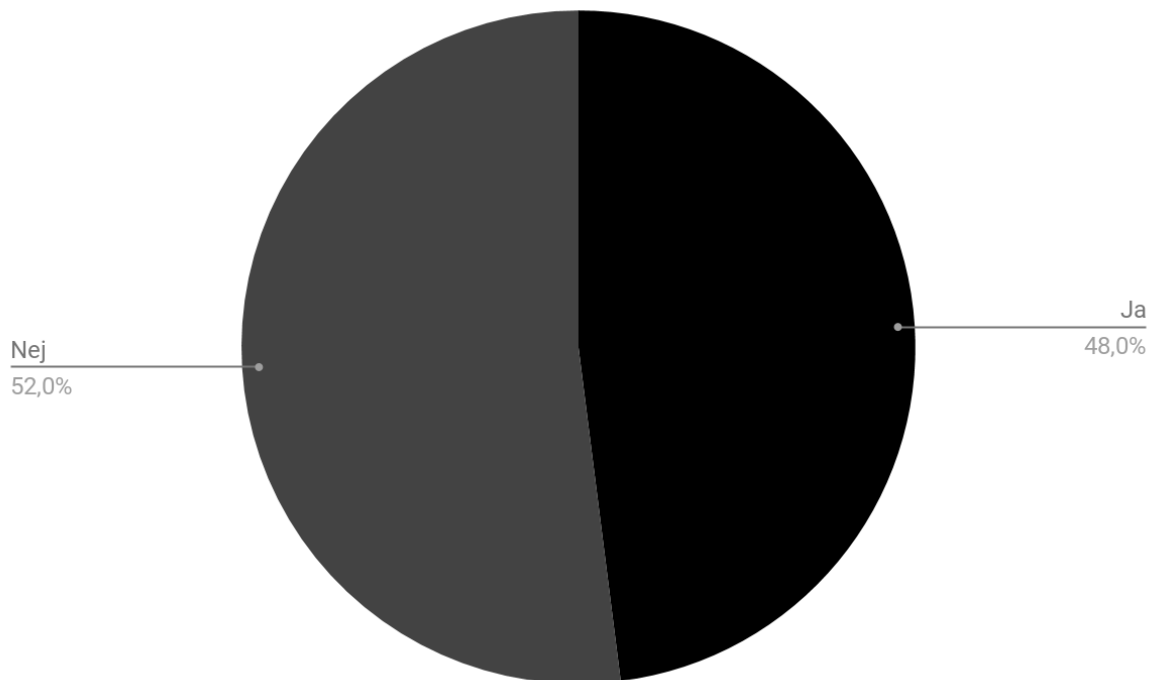
“Genomgång av hur en anmälan ska göras och när.” Citatet är ett önskemål från en av respondenterna på vilken typ av information som denne önskat fått av rektorn i början av sin anställning på skolan där hen är anställd. Här kan man tydligt se att det helt saknas information från rektor kring orosanmälningar och kring barn som far illa i det specifika fallet som är citatet ovan.

I en annan del visar resultatet att en stor majoritet av deltagarna känner sig trygga med att få det stöd de behöver av kollegor och chef eller rektor om de skulle behöva göra en orosanmälan.

Vidare indikerar resultatet att nästan hälften av deltagarna har kännedom om skolans rutiner kring kontakten med socialtjänsten. Dessa rutiner kan innehålla allt från att all kontakt med socialtjänsten skall gå genom rektor, övrig rollfördelning på skolan vid misstanke att ett barn far illa på något sätt, eller rutiner kring orosanmälan. Däremot visar även resultatet att mer än hälften av respondenterna inte har någon kännedom alls, eller känner osäkerhet om det finns rutiner, och hur dessa isåfall ser ut.

Kunskap och utbildning

De frågor som har kategoriserats under delen kunskap och utbildning är respondenternas svar på hur de upplever sin egen kunskap till anmälningsplikten och sin utbildning. Respondenterna får också med egna ord besvara vad de tycker saknas i den pedagogiska utbildningen för grundlärare.

Figur 1. Kunskap om anmälningsplikten via lärarutbildning

När det kommer till kunskapen om anmälningsplikten som deltagarna förvärvat genom sin utbildning visar resultatet att strax över hälften av deltagarna upplever att de inte fått det. Övergripande för deltagarna verkar det som att det överlag pratades alldeles för lite om ämnet under respektive utbildning. Däremot kan resultatet också tyda på att respondenterna upplever att de besitter nödvändig kunskap i nutid. Detta kan tolkas som att de tillskansat sig detta senare genom sitt yrke och samlade erfarenheter. En av respondenterna bekräftar att hen gjort det genom att lämna en kommentar där hen beskriver hur den inte fått denna kunskap genom utbildning eller från rektor utan att sökt efter denna information på egen hand.

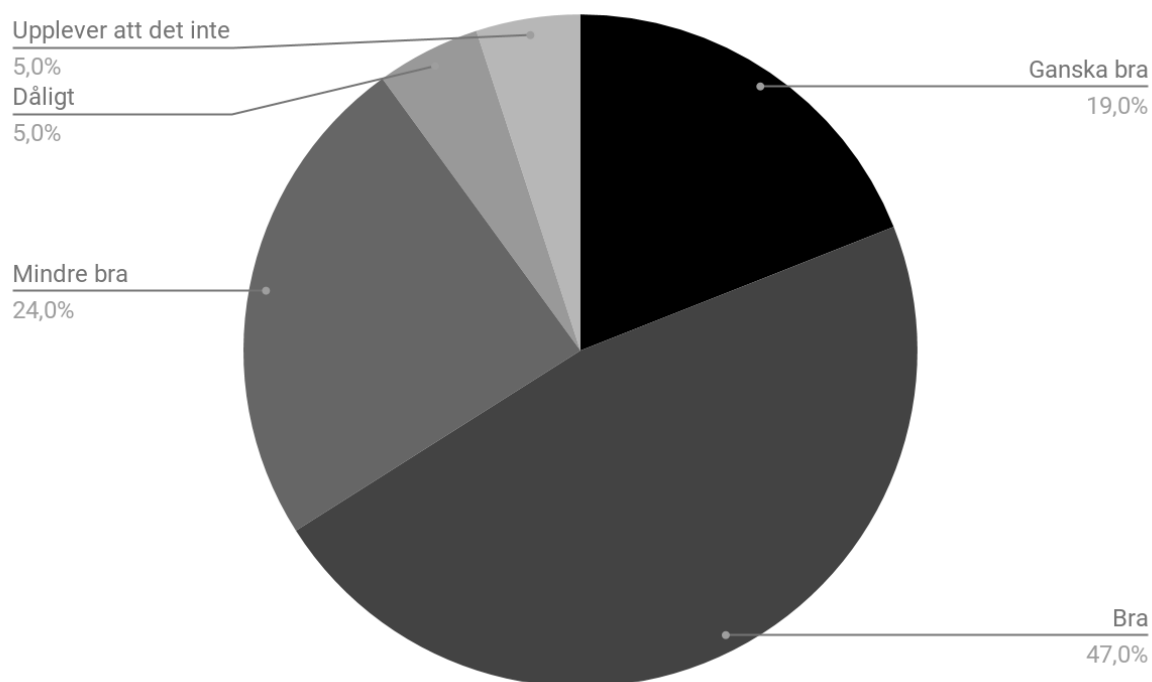
Tabell 2. Kunskap via utbildning

Kunskap om barn som far illa		Kunskap om processen kring orosanmälningar via utbildning	
Ja	52,00%	Ja	57,00%
Nej	48,00%	Nej	43,00%

Resultatet indikerar på att det i stort sett lika många av deltagarna som upplever att de fått den kunskap som behövs när det kommer till barn som far illa och själva processen kring en orosanmälan under sin utbildning. Det vi också kunnat se bland kommentarerna är också att deltagarna upplever ämnet som viktigt, och att till exempel högskolorna och socialtjänsten skulle kunna utveckla sin samverkan för att förbereda studenterna på ett bättre sätt.

Samverkan

Under detta stycke lyfts respondenternas erfarenhet av samverkan mellan skolan och socialtjänsten. Det som genomsyrar kategorin är om deltagarna själva varit i kontakt med sociala myndigheter, hur de anser att samverkan fungerar och om de någon gång valt att avstå från att följa den anmälningsplikt som råder.

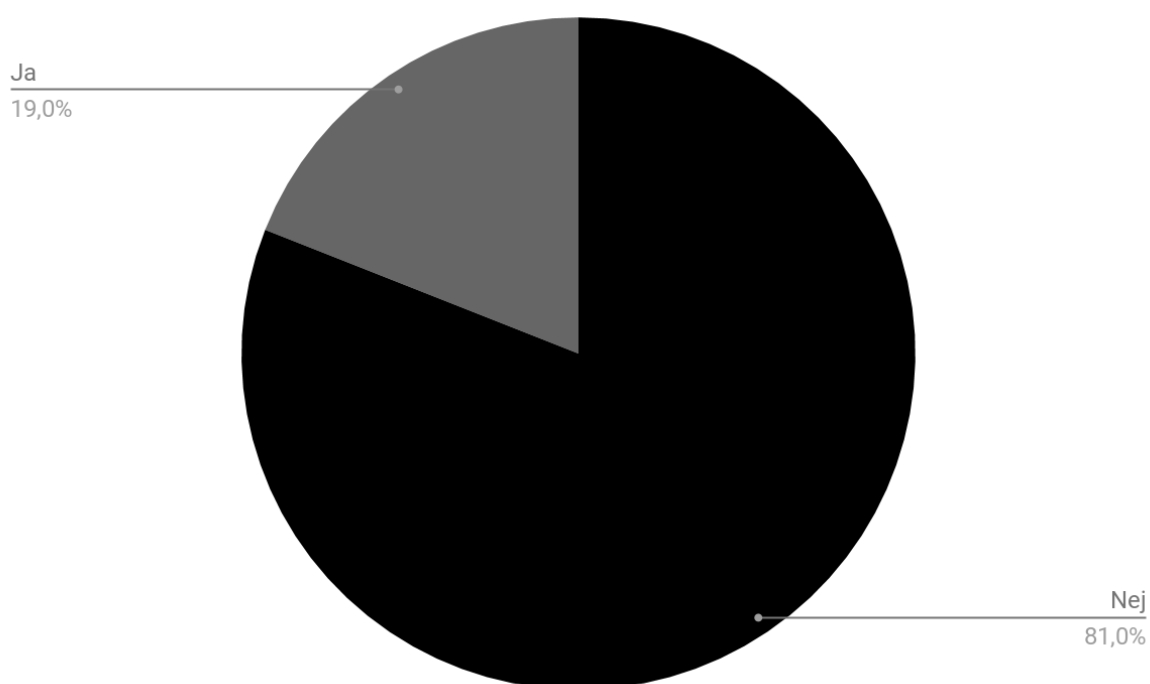
Figur 2. Upplevelsen av samverkan med socialtjänst

Majoriteten av respondenterna upplever att samverkan med socialtjänsten fungerar bra eller ganska bra. Detta trots att flertalet av respondenterna upplever att det finns brister,

och att dessa till stor del beror på dålig kommunikation. Ett exempel på detta är en kommentar från en respondent: *“Bra men vi får inte återkoppling då de är en anmälan”*

Ett annat argument som lyftes bland deltagarna var bristande förståelse för varandras profession och respektive förutsättningar. Två av deltagarna valde att lämna kommentarer för att specificera vad de anser om samverkan. Vidare kommentarer om samverkan mellan skola socialtjänst handlar om att det kan se väldigt olika ut: *“Det är väldigt olika ibland fungerar det riktigt bra och ibland finns det inte någon samverkan alls”*. Citatet tyder på att det ändå finns en god grund till en fungerande samverkan, men att det någonstans finns brister som gör att det inte fungerar.

En annan respondent lyfter en annan aspekt av kommunikationen mellan instanserna: *“Sekretessen gör att det blir mkt envägskommunikation”*. Denna syn på kommunikationen kan tyda på att det inte bara finns en frustration över att det inte fungerar, men också en fingervisning om var en del av problemet kan ligga.

Figur 3. Avstått från anmälan trots misstanke

Majoriteten av respondenterna uppger att de aldrig har avstått från att göra en anmälan. De gånger man avstått från att göra en anmälan har man bland annat fått till ett samarbete med föräldrarna som gjorde att en anmälan aldrig behövde göras. I ett fall blev respondenten avrådd från rektor då denne ansåg att det inte fanns tillräckligt med motiv för att en anmälan skulle skickas in.

“Ung och oerfaren.” Citatet är angett som ett skäl till att respondenten avstått från att anmäla trots att denne haft vissa misstankar om att ett barn farit illa på något sätt. Det man kan utläsa av resultaten är att ingen av deltagarna valt att avstå att göra orosanmälningar på grund av bristande samverkan med socialtjänsten. Bland respondenterna uttrycks också det finns vissa plattformar för samverkan, men att de är för få och för dåligt organiserade för att fungera tillfredsställande. Ett förslag för att utveckla samverkan är att ha en kontaktperson eller ombud hos socialtjänsten dit man kan vända sig för att ställa frågor.

Teori mot resultat

Under detta stycke sammanflätas teoridelens punkter med delar av det resultat som inkommit. Stycket delas in i tre kategorier likvärdiga de teoretiska utgångspunkterna som tidigare lyfts i denna uppsats.

Socialpsykologi

Myers (2008) benämner hur individens slutgiltiga handlingar påverkas av den grupp som hen befinner sig i. Resultatet bekräftar detta då en respondent själv benämner hur denne undvikit orosanmälan trots att misstanke funnits, efter att ha samtalat med kollegor och chef. Gruppen ska gemensamt tagit beslutet att inte göra en orosanmälan. Respondentens slutliga val att inte göra en anmälan grundar sig alltså i gruppens gemensamma beslut.

Åskådareffekten

Teorin kring bystanders effect, och hur åskådare väljer att ta en passiv roll, kan flätas samman med faktumet att pedagoger väljer att avvakta innan de väljer att göra en skriftlig anmälan till socialtjänsten. Hur pedagogen väljer att agera är en tolkningsfråga,

den enskilda pedagogens saknad av tilltro till sig själv kan tolkas som att denne inväntar kollegors samtycke till att ta till åtgärder. Bystandars effect kan också sammankopplas till hur antalet kollegor, som i det här fallet blir åskådare, bidrar till att den enskilda pedagogen väljer att inte agera trots att barnet har behov av det. Resultatet visar att en del pedagoger väljer att rådgöra med kollegor och chefer innan de tar det slutgiltiga steget till en orosanmälan. Darley & Latane (1968) i Myers (2008) benämner hur åskådare inte agerar om de inte tolkar situationen som kritisk. Resultatet visar hur en del pedagoger känner sig osäkra kring att utföra orosanmälan och oerfarenhet spelar in. Pedagogens oerfarenhet kan spela stor roll för hur pedagogen uppfattar barnets situation, och hur den ser situationen som kritisk eller inte.

Samverkan

Danemark (2003) benämner hur en fungerande samverkan mellan skolan och socialtjänsten kräver god information och återkoppling mellan båda parter. Eftersom att respondenterna endast ger svar för pedagogernas upplevelse av samverkan, är det endast deras tolkning som kommer att analyseras. På grund av den bristande återkoppling som respondenterna benämner menar de att samverkan är bristande eller helt lyser med sin frånvaro. Skolan och socialtjänsten bör arbeta för samverkande arbete till varandra (Socialstyrelsen, 2013).

Diskussion

Under detta stycke tas tidigare nämnda delar från arbetet upp för att utvärderas. Stycket inleds med metoddiskussion där arbetets upplägg och metoder granskas. Sedan följer stycken där resultatet ställs mot den litteratur som tidigare lyfts i uppsatsen.

Diskussionsdelen avslutas med förslag till vidare forskning.

Metoddiskussion

Efter att ha utvärderat det val av att samla in svar med hjälp av en webbenkät kan det konstateras att metoden från början kändes betryggande. Inspirationen till webbenkäten fick vi från Bryman (2011) som benämner hur studier med webbenkäter underlättar för forskaren. Detta genom att nå flera respondenter under ett och samma tillfälle och på så sätt få fler svar. Metoden visade sig dock inte vara lika gynnsam som vi trott, och vi har

fått kämpa mer för att få in svar än vad vi förväntade oss. Totalt 33 olika skolor kontaktades, vilket innebar ett utskick på 1247 enkäter, varpå 21 respondenter valde att svara. Detta var en siffra som vi tillslut var tvungna att acceptera för att kunna färdigställa studien. För att få in fler svar kontaktade vi personligen pedagoger inom kommunen som vi själva arbetat med, för att fråga om rektorn på deras skola vidarebefordrat enkätstudien till de anställda. Detta hade dessvärre inte rektorn gjort. Samtliga pedagoger mailades personligen enkätstudien ut till. Då risken för bortfall i svaren ansågs som stor (Bryman, 2011; Olsson & Sörensen, 2011; Trost, 2007) räknade vi med att få in minst 50 svar på grund av att vi kontaktat i stor kvantitet, och dessutom gjort tre påminnelseutskick. Därför kändes 21 svar som en otillfredsställande siffra, som inte kan indikera på att det resultat som inkommit är tillförlitligt.

Det var viktigt att uppnå ett etiskt förhållningssätt som lyftes av Vetenskapsrådet (2017) och Olsson & Sörensen (2011) då de nämner respondenternas integritet som övervägande vid deltagande av en enkätstudie. Att arbeta etiskt under studien kändes okomplicerat då respondenternas identitet inte var relevant för att studien skulle kunna uppnås. Vi valde att pedagogerna enbart skulle besvara på frågan hur många år de varit yrkesverksamma inom skolan, dels för att skydda deras identitet men också för att övrig information inte var av betydelse för studien. De respondenter som kontaktades personligen vid delning av enkätstudien hade också skyddad identitet då de var ett flertal svar som kom in samt att de ej lämnat uppgifter som skulle rubba deras integritet.

Hanteringen av den insamlade data som vi fått från enkätstudien skulle visa sig vara en svårare process än vad vi trott. Den hemsida vi använde oss av för att skapa webbenkäten (<http://www.surveymonkey.com>) erbjuder en tjänst att sammanfatta den data som inkommit i diagram. Denna tjänst hade vi från början valt att använda oss av, men den skulle senare visa sig vara oanvändbar för redovisningen i uppsatsens resultat då diagrammet inte var tillräckligt tydligt för våra syften. Därför gjorde vi valet att själva sammanställa resultatet i programmet Excel som gav oss en större redovisningsmöjlighet.

Pedagogerna har ansvar att ta till åtgärder, men det framkommer inte hur.

Resultatet visar hur pedagoger som arbetar inom skolverksamhet, själva känner osäkerhet inför sin egen kompetens gällande hur de ska urskilja de barn som inte mår

bra. Detta trots att Loomis (2018) benämner hur personal inom skolan har störst möjlighet att se och uppmärksamma dessa barn. Skolpersonal menas ha omfattande potential att skapa unika relationer till elever för att kunna tolka deras mående (Falkiner et al., 2017; Hogelin, 2013). I resultatet värderar en del av respondenterna sig själva som unga och oerfarna. De menar att de själva inte anser sig ha den kompetens som behövs för att kunna uppmärksamma de barn som är i behov av det, vilket gör att de känner osäkerhet i att ta till åtgärder om de noterar ett barn som inte mår bra. Trots detta visar resultatet att majoriteten av respondenterna aldrig avstått från att göra en orosanmälan på barn om misstanke funnits.

Svensson et al. (2015) menar att alla pedagoger är pliktskyldiga att göra en anmälan till socialtjänsten vid misstanke, och menar att man bör satsa på de resurser som redan finns, det vill säga de pedagoger som finns tillgängliga, för att förbättra resultatet av insatserna. I resultatet benämner dock en av respondenterna hur hen blivit tillsagt att avvakta vid tillfälle då orosanmälan sågs som relevant. Detta i samband med överläggning med kollegor och rektor. Därför kan pliktskyldigheten och satsning på resurser verka som en tolkningsfråga. Mer än hälften av alla respondenter menar att det finns stora brister gällande kunskap kring anmälningsplikten då ämnet är nedtystat inom verksamheten. Samtliga pedagoger bekräftar att de inte fått information gällande rutiner kring anmälningsplikten på den skola de är anställda på.

Tystnadsplikt och sekretess skapar motvind.

I resultatet delger respondenterna hur sekretesslagen gör samverkansarbetet med socialtjänsten till en envägskommunikation. En del benämner samverkan som bristande medan andra anger hur det inte finns någon samverkan alls mellan skolan och sociala myndigheter. Uppsatsens resultat bekräftas av Loomis (2018) som benämner hur personal verksam inom skola ofta uttrycker missnöje i samverkan mellan verksamheten och socialtjänsten. Loomis menar att pedagogerna önskar en bättre möjlighet till kontroll i hur socialtjänsten arbetar då anmälan har kommit in.

Processen kring anmälan önskas vara mer genomskinlig vilket bekräftas i det resultat som inkommit (Odenbring et al., 2016). Respondenterna benämner upprepade gånger samverkan och återkoppling som dålig. De önskar också bättre information i hur de ska gå tillväga efter att orosanmälan har gjorts, då det ofta finns frågetecken kring vad som

kommer ske pedagogen och det involverade barnet. En respondent citerar hur denne saknar kunskap om vad eleven kommer med till skolan efter att anmälan gjorts. En bättre samverkan skulle bidra till ett bättre möte och insatser i hur pedagogerna ska möta eleven.

Anmälningsplikten är bestående – men motivet måste vara övervägande.

I resultatet benämns fall där pedagog har undvikit att göra en orosanmälan trots att misstanke har funnits. Detta grundade sig i hur pedagogen och vårdnadshavare valde att tillsammans arbeta för att förbättra barnets situation. Demissie och Brener (2017) menar motsatsen och benämner hur pedagoger som uttrycker oro för ett barn ofta känner brister i samarbete med vårdnadshavaren. Svensson et al. (2015) menar att vårdnadshavare ofta nekar att problem gällande deras eget barn finns, vilket ofta sätter stopp för skolans arbete.

Resultatet visar hur majoriteten av pedagogerna har stor erfarenhet av att göra orosanmälan på en eller flera elever på skolan där de arbetar. Cocozza et al. (2007) benämner att all yrkesverksam personal har anmälningsplikt om de har misstankar att ett barn i verksamheten far illa i hemmet. Dock så bör orosanmälan innehålla tillräckligt med motiv för att rapporten ska gå vidare till utredning. I resultatet benämner respondenterna att de saknar kunskap gällande vad som sker med eleven och hemmet efter att anmälan har gjorts. De menar att de saknar återkoppling kring ärendet och att de känner frågetecken gällande om rapporten arbetats med eller inte. Då pedagogerna drivs av anmälningsplikten medan anmälan drivs huruvida socialtjänsten anser anmälningsmotivet som relevant eller inte tolkar vi som orsaken till avsaknad av återkoppling.

Kompetensbrist och saknad av rutiner.

Respondenterna benämner brister i kunskap gällande processen kring orosanmälan, om barn som far illa och anmälningsplikten. De anger också att de finns stora brister i den information de blir tilldelade som nyanställda, då man sällan fått veta vilka rutiner gällande ämnet finns på skolan. Loomis (2018) studie bekräftar resultatet som inkommit och betonar att det finns betydande brister i både utbildning och erfarenhet hos pedagogerna. Respondenterna benämner själva hur de saknar tilltro till sin egen förmåga

vilket har gjort att de undvikit att skriva en orosrapport för vidare anmälan. Detta resultat sammanflätas med de yngre pedagogerna som själva benämner sig som unga och oerfarna. Falkiner et al. (2017) bekräftar resultatet i sin studie.

Resultatet visar hur hälften av pedagogerna inte är medvetna om vilka rutiner som finns gällande orosanmälningar på den skola där de arbetar. Varje skola bör ha en skriftlig policy för att ha en fungerande verksamhet. Policyn bör följas av samtliga anställda och bör finnas tillgänglig för all personal (Demissie & Brener, 2017; Loomis, 2018). Trots de brister inom kompetens och den avsaknad av rutiner som resultatet visar, upplyser det att pedagogerna tilldelas utbildningsdagar där de får kunskap om barn som far illa och hur dessa barn ska hanteras. Detta är någon som Demissie och Brener (2017) lägger vikt på i sin studie där de benämner hur all pedagogisk personal bör få tillgång till utbildningar som underlättar för det framtida arbetet. Hogelin (2013) menar att utbildningen bör vara obligatorisk samt att uppföljning ska ske för att bidra till ett bättre arbete.

Förslag till vidare forskning

Som vi tagit upp i studien så verkar det finnas brist på forskning överlag på hur samverkan mellan skolan och socialtjänsten faktiskt ser ut, samt hur den kan utvecklas. I vår studie har vi mestadels utgått från pedagogernas synvinkel. För att bredda ämnet ytterligare kan det vara viktigt att även få kunskap över socialtjänstens synvinkel, och hur de ser på samverkan. Vidare skulle en kvalitativ studie med samma tema vara av intresse, där man kan gå mer på djupet kring hur personalen på de olika instanserna känner inför att kommunicera och samverka med varandra. Vill man undersöka mer på skolan kan forskning kring personalens känslor inför att möta barn med trauma vara av intresse. Skolan möter många barn, och det är omöjligt att som personal aldrig stöta på något av dessa barn med en jobbig historia att berätta. Dessutom är det inte självklart att man som personal har rätt verktyg för att göra detta på ett bra sätt, eller ens kunna upptäcka dessa barn om de inte stiger fram självmant. En annan intressant fråga är den om vilket ansvar lärarutbildningarna har för att lyfta dessa frågor, och hur de ansvariga på landets högskolor och universitet tänker kring dessa frågor.

Referenser

- Ainslie, S., Foster, R., Groves, J., Grime, K., Straker, K., Woolhouse, C. (2010). *Making children count: an exploration of the implementation of the Every Child Matters agenda*. *Education*, (38), 23-38.
- Aroseus, F (2013) *Sociokulturellt perspektiv*. Hämtad 15 maj, 2019 från Lätt att lära <https://lattattlara.com/psykologiska-perspektiv/sociokulturellt-perspektiv/>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Cocozza, M., Gustafsson, P.A., Sydsjö, G. (2007). Who suspects and reports child maltreatment to Social Services in Sweden? Is there a reliable mandatory reporting process?. *European Journal Of Social Work*, (10), 209-223.
- Danermark, B. (2003) *Samverkan – himmel eller helvete?* Växjö; Grafiska punkten AB.
- Darley, J & Latane, B. (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, (8) 377-383.
- Demissie, Z., Brener, N., (2017). Demographic Differences in District-Level Policies Related to School Mental Health and Social Services. *Journal Of School Health*, (4), 227-235.
- Falkiner, M., Thomson, D., Guadagno, B., Day, A. (2017). Heads You Win, Tails I Lose: The Dilemma Mandatory Reporting Poses for Teachers. *Australian Journal Of Teacher Education*, (42), 92-110.
- Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvoori, J., Lönnqvist, J., Hankonen, N., Mähönen, T.A., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. (2017). *Socialpsykologi: en introduktion*. (Upplaga 2). Stockholm: Liber.

- Hogelin, J.M. (2013) *To Prevent and to Protect: The Reporting of Child Abuse by Educators*. Brigham Young University Education and Law Journal. (2), 225-252.
- Lgr 11 (2018). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket.
- Loomis, A.M. (2018). The Role of Preschool as a Point of Intervention and Prevention for Trauma-Exposed Children: Recommendations for Practice, Policy, and Research. *Topics In Early Childhood Special Education*, (3), 134–145.
- Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (red.) (2014). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. (3., [rev. och uppdaterade] utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Myers, G, D. (2008). *Social Psychology*. New York: The McGraw Hill Companies Inc.
- Nida, SA (2014). *Bystander intervention and social psychology*. Ipswich, MA: Salem. Press Encyclopedia of Health.
- Odenbring, Y., Johansson, T., Lunneblad, J. (2016) Blaming and Framing the Family: Urban Schools and School Officials Talk of Neglecting Parents. *Springer Science*, (48), 484-498.
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (3. uppl.) Stockholm: Liber.
- Skolverket (2019) *Skolans ansvar för barn som far illa*. Stockholm: Skolverket.
- Socialstyrelsen (2012) *Anmälningar till Socialtjänsten om barn och unga: en undersökning om omfattning och regionala skillnader*. Publicerad www.socialstyrelsen.se, mars 2012.
- Socialstyrelsen (2013) *Samverka för barns bästa: en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer*. Publicerad www.socialstyrelsen.se, augusti 2013.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet

Svensson, B., Andershed, H., Janson., S. (2015) *A Survey of Swedish Teachers' Concerns for Preschool Children at Risk of Maltreatment*. *Early Childhood Education Journal*, (43), 495-503.

Trost, J. & Hultåker, O. (2007). *Enkätboken*. (3., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Hämtad 21 april, 2019, från Vetenskapsrådet, <https://www.vr.se/2.5b24e27d107949d9e3880000.html>

Bilagor

Bilaga 1: Enkätfrågor och utformning av enkät

Samverkan mellan skola och socialtjänst

Hej!

Vi är två studenter vid namn Erika Bäckström och Ida Sandberg som studerar vid Högskolan i Gävle till Fritidslärare. Just nu skriver vi ett examensarbete där syftet är att få mer kunskap kring hur samverkan mellan skolan och socialtjänsten ser ut inom Gävle kommun.

Vi intresserar oss för hur rutinerna kring orosanmälan ser ut på din skola, samt hur samverkan ser ut med socialtjänsten. Genom att fylla i denna korta enkät hjälper du oss nå bästa möjliga resultat.

1. Hur länge har du arbetat inom skolan?

*(Egen kommentar, max 500 tecken)

2. När du påbörjade din anställning, upplevde du att du fick tillräckligt med information av chef/rektor kring anmälningsplikten samt eventuella rutiner på din arbetsplats?

*Ja

*Nej

*Om nej, vad upplever du att du saknar? (Egen kommentar, max 500 tecken)

3. Har du någon gång, i din yrkesroll varit i kontakt med socialtjänsten gällande en elev på din arbetsplats?

*(Egen kommentar, max 500 tecken)

4. Hur upplever du att samverkan med socialtjänsten fungerar?
- *Mycket bra
  - *Ganska bra
  - *Bra
  - *Mindre bra
  - *Dåligt
  - *Upplever inte att det finns någon samverkan
  - *Övriga kommentarer (Egen kommentar, max 500 tecken)
5. Upplever du att det saknas något när det kommer till samverkan med socialtjänsten?
- *Ja
  - *Nej
  - *Om ja, vad tycker du saknas? (Egen kommentar, max 500 tecken)
6. Finns det skriftliga rutiner på din arbetsplats kring kontakt med socialtjänsten?
- *Ja
  - *Nej
  - *Osäker
  - *Övriga kommentarer (Egen kommentar, max 500 tecken)
7. Om ja, hur ser dessa ut?
- *(Egen kommentar, max 500 tecken)
8. Upplever du att du får det stöd du behöver om du skulle behöva göra en orosanmälan?
- *Ja
  - *Nej
  - *Om nej, vilken typ av stöd hade du önskat? (Egen kommentar, max 500 tecken)

9. Upplever du att du har tillräckligt med kunskap om anmälningsplikten?
- *Ja
  - *Nej
  - *Om nej, vad upplever du att du saknar? (Egen kommentar, max 500 tecken)
10. Har du någon gång avstått från att göra en orosanmälan, trots att misstanke funnits?
- *Ja
  - *Nej
  - *Om ja, vad fick dig att avstå? (Egen kommentar, max 500 tecken)
11. Upplever du att du under din utbildning fått tillräckligt med kunskap kring anmälningsplikten?
- *Ja
  - *Nej
  - *Om nej, vad tycker du saknas? (Egen kommentar, max 500 tecken)
12. Upplever du att du under din utbildning fått tillräckligt med kunskap om barn som far illa?
- *Ja
  - *Nej
  - *Om nej, vad tycker du saknas? (Egen kommentar, max 500 tecken)
13. Upplever du att du under din utbildning fått tillräckligt med kunskap om processen kring orosanmälningar på barn/elever?
- *Ja
  - *Nej
  - *Om nej, vad tycker du saknas? (Egen kommentar, max 500 tecken)

14. Finns det något ytterligare du vill tillägga kring samverkan med socialtjänsten eller anmälningsplikten?

*(Egen kommentar, max 500 tecken)

Bilaga 2: Missivbrev

Hejsan!

Vi är två studenter vid namn Erika Bäckström och Ida Sandberg som studerar vid Högskolan i Gävle till Fritidslärare. Just nu skriver vi ett examensarbete där syftet är att få mer kunskap kring hur samverkan mellan skolan och socialtjänsten ser ut inom Gävle kommun.

Vi intresserar oss i hur rutinerna kring orosanmälan ser ut på din skola, samt hur samverkan ser ut med socialtjänsten.

Vi skulle vilja att du deltar i vår undersökning. Om du väljer att delta kommer du få besvara en enkät som bilagas via en länk i detta mail. Dina svar kommer att vara helt anonyma och dina svar kommer att användas som en del av resultatet i vår uppsats. Du kan själv ta del av uppsatsen i sin helhet i diva-portal.se när den är färdig.

Om du vill delta i enkäten, klicka på bifogad länk:

<https://www.surveio.com/survey/d/T2P8N5S0F9P6X9H3G>

Vi behöver ditt enkätsvar senast tisdagen den 7:e maj 2019.

Erika Bäckström: erika.lovisa.backstrom@gmail.com

Telefonnummer: 070-7307945

eller

Ida Sandberg: ida.sandberg@live.com

Telefonnummer: 070-7545131

Handledare: Paula Larsson, paalan@hig.se

Telefonnummer: 026-64 89 34

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar, Erika Bäckström och Ida Sandberg.

Bilaga 3: Påminnelseutskick

Hejsan!

Vi är två studenter vid namn Erika Bäckström och Ida Sandberg som studerar vid Högskolan i Gävle till Fritidslärare. Just nu skriver vi ett examensarbete där syftet är att få mer kunskap kring hur samverkan mellan skolan och socialtjänsten ser ut inom Gävle kommun.

Vi intresserar oss i hur rutinerna kring orosanmälan ser ut på din skola, samt hur samverkan ser ut med socialtjänsten.

Vi skickar nu ut en påminnelse om att besvara enkätstudien. Det är av allra största betydelse att även du svarar. Dina svar kommer att vara helt anonyma och dina svar kommer att användas som en del av resultatet i vår uppsats. Du kan själv ta del av uppsatsen i sin helhet i diva-portal.se när den är färdig.

Om du vill delta i enkäten, klicka på bifogad länk:

<https://www.surveio.com/survey/d/T2P8N5S0F9P6X9H3G>

Vi behöver ditt enkätsvar senast Tisdagen den 7:e maj 2019.

Om du redan svarat på enkäten kan du bortse från detta meddelande.

Vi är tacksamma för din medverkan.

Erika Bäckström: erika.lovisa.backstrom@gmail.com

Telefonnummer: 070-7307945

eller

Ida Sandberg: ida.sandberg@live.com

Telefonnummer: 070-7545131

Handledare: Paula Larsson, paalan@hig.se

Telefonnummer: 026-64 89 34

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar, Erika Bäckström och Ida Sandberg.

Bilaga 4: Forskningsartiklar i databaser

I denna bilaga kommer vi presentera de sökord vi använt oss av för att hitta de artiklar som presenterats. Även de databaser vi använt oss av kommer att redovisas.

För att försäkra oss om att artiklarna skulle vara relevanta, användes “peer review” och “full text” som begränsningar för att sortera bort sådant som definitivt inte var skapat med vetenskaplig grund. Vidare försäkrade vi oss om att artiklarna och studierna följde IMRAD-struktur, genom att göra en snabb översikt på varje artikel som vi fann intressant.

För att vidare begränsa oss valde vi även att begränsa våra sökningar så valde vi att ha så färsk forskning som möjligt, och valde därför tidsperioden 2010–2019. Ett undantag är dock en studie om Bystanders effect från 1968. Då vi endast hittade en studie som faktiskt testade teorin så valde vi att ta med den ändå.

EBSCOhost databas

Sökord: Notice of concern, School* “social services”

Ainslie, S., Foster, R., Groves, J., Grime, K., Straker, K., Woolhouse, C. (2010). *Making children count: an exploration of the implementation of the Every Child Matters agenda*. Education, (38), 23–38.

Demissie, Z., Brener, N., (2017). *Demographic Differences in District-Level Policies Related to School Mental Health and Social Services*. Journal Of School Health, (4), 227–235.

Hogelin, J.M. (2013) *To Prevent and to Protect: The Reporting of Child Abuse by Educators*. Brigham Young University Education and Law Journal. (2), 225–252.

Loomis, A.M. (2018). *The Role of Preschool as a Point of Intervention and Prevention for Trauma-Exposed Children: Recommendations for Practice, Policy, and Research*. Topics In Early Childhood Special Education, (3), 134–145.

Sökord: “Mandatory reporting”

Falkiner, M., Thomson, D., Guadagno, B., Day, A. (2017). *Heads You Win, Tails I Lose: The Dilemma Mandatory Reporting Poses for Teachers*. Australian Journal Of Teacher Education, (42), 92–110.

Sökord: Social services, swed*, school

Svensson, B., Andershed, H., Janson., S. (2015) *A Survey of Swedish Teachers' Concerns for Preschool Children at Risk of Maltreatment*. Early Childhood Education Journal, (43), 495–503.

Odenbring, Y., Johansson, T., Lunneblad, J. (2016) *Blaming and Framing the Family: Urban Schools and School Officials Talk of Neglecting Parents*. Springer Science, (48), 484–498.

Cocoza, M., Gustafsson, P.A., Sydsjö, G. (2007). *Who suspects and reports child maltreatment to Social Services in Sweden? Is there a reliable mandatory reporting process?*. European Journal Of Social Work, (10), 209–223.

Discovery databas

Sökord: “Bystander effect”

Nida, SA (2014). *Bystander intervention and social psychology*. Ipswich, MA: Salem. Press Encyclopedia of Health.

Darley, J & Latane, B. (1968). *Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility*. Journal of Personality and Social Psychology, (8) 377–383.